

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Силабус навчальної дисципліни
Історія України

ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету історії та
міжнародних відносин ЗНУ

Ольга МАКЛЮК

« 30 » серпня 2024

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

підготовки бакалавра
денної та заочної форм здобуття освіти

освітньо-професійна програма Менеджмент організації і адміністрування; Менеджмент
міжнародного бізнесу
спеціальності 073 Менеджмент
галузі знань 07 Управління та адміністрування

освітньо-професійна програма Підприємництво та комерційна логістика
спеціальності 076 Підприємництво та торгівля
галузі знань 07 Управління та адміністрування

ВИКЛАДАЧ: Сарнацький О.П., д.і.н., професор кафедри новітньої історії України

Обговорено та ухвалено
на засіданні кафедри новітньої
історії України

Протокол № 1 від «28» серпня 2024 р.

Завідувач кафедри новітньої історії України

Федір ТУРЧЕНКО

2024 рік

Зв'язок з викладачем (викладачами): Сарнацький Олександр Петрович

E-mail: asarnackiy54@gmail.com

Сезн ЗНУ повідомлення: <https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2448>

Телефон: (061) 228-76-31

Інші засоби зв'язку: Viber, Telegram

Кафедра: Новітня історія України, м. Запоріжжя, проспект Соборний 74 , 5 корпус ЗНУ, ауд. 323

1. Опис навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є підготовка майбутніх фахівців до самостійного аналізу актуальних проблем історії України, сформувати у студентів чітке розуміння геополітичних інтересів на національних особливостей України.

Завдання:

- ознайомитися з історичними процесами в Україні у загальноєвропейському контексті;
- вивчити процес політичного, культурного та соціально-економічного розвитку українського народу;
- проаналізувати етапи та умови формування української народності і нації;
- розглянути актуальні, гострі та дискусійні проблеми національної історії;
- оцінити наявні в громадській думці, ЗМІ та літературі фальсифікації, історичні міфи та стереотипи;
- висвітлити основні етапи національно-визвольної боротьби українського народу у ХХ ст.
- визначити історичне значення здобуття Україною незалежності;
- окреслити зовнішньополітичні орієнтири України у сучасному світі;
- здійснити аналіз причин початку російсько-української війни 2014 р. та розкрити перебіг й основні події повномасштабного вторгнення 2022 р

Міждисциплінарні зв'язки. Дисципліна «Історія України» формує підґрунтя для вивчення дисциплін «Права і свободи людини та громадянина в Україні», «Система середньої освіти в Україні та світі» та дисциплін, що забезпечують формування компетентності з філософії, соціально-політичних наук.

Паспорт навчальної дисципліни

Нормативні показники	денна форма здобуття освіти	заочна форма здобуття освіти
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Статус дисципліни	Обов'язкова	
Семестр	1 -й	1 -й
Кількість кредитів ECTS	3	3
Кількість годин	90	90
Лекційні заняття	30 год.	4 год.
Семінарські / Практичні / Лабораторні заняття	30 год.	12 год.
Самостійна робота	30 год.	74 год.
Консультації	Згідно з розкладом: https://www.znu.edu.ua/ukr/university/departments/history/navchal_nij_protses	

Вид підсумкового семестрового контролю:	екзамен
Посилання на електронний курс у СЕЗН ЗНУ (платформа Moodle)	https://moodle.znu.edu.ua/course/view.php?id=2448

2. Методи досягнення запланованих освітньою програмою компетентностей і результатів навчання

Компетентності/ результати навчання	Методи навчання	Форми і методи оцінювання
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	Робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.
ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	Робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.
ЗК 4. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).	Робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.
ЗК 10. Здатність спілкуватися державною	Робота під час лекційних занять; робота у	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.

мовою як усно, так і письмово.	групах на семінарському занятті.	
СК 15. Здатність взаємодіяти зі спільнотами (на місцевому, регіональному, національному, європейському й глобальному рівнях) для розвитку професійних знань і фахових компетентностей, використовувати перспективний практичний досвід й соціокультурний контекст для реалізації навчально-виховних цілей, в тому числі в межах інклюзивного освітнього середовища.	Робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.
СК 16. Здатність розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.	Робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.
ПРН 7. Уміти працювати з теоретичними та науково-методичними джерелами (зокрема цифровими), видобувати, обробляти й систематизувати інформацію, використовувати її в освітньому процесі.	Робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.
ПРН 12. Використовувати гуманістичний потенціал рідної й світової літератур для формування духовного світу юного покоління громадян України.	Робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.
ПРН 13. Володіти основами професійної культури, здатності створювати й редагувати тексти професійного змісту державною, англійською	Робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.

мовою.		
ПРН 19. Мати здатність до ефективного спілкування в науково-навчальній, соціально-культурній та офіційно-діловій сферах; участі у дискусіях, відстоювання власної думки (позиції), дотримання культури поведінки.	Робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.
ПРН 20. Володіти предметними компетентностями, визначеними стандартами базової середньої освіти.	Робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.
ПРН 22. Мати здатність навчатися впродовж життя і вдосконалювати з високим рівнем автономності набуту під час навчання кваліфікацію.	Робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.
ПРН 23. Мати здатність аналізувати й вирішувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на підставі сформованих ціннісних орієнтирів, визначати власну соціокультурну позицію в полікультурному суспільстві, бути носієм і захисником національної культури.	Робота під час лекційних занять; робота у групах на семінарському занятті.	Вирішення аналітичних завдань, написання есе, створення презентацій у PowerPoint.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Давня та ранньомодерна історія України

Тема 1. Україна у I тис. до н. е. – перших століттях н. е.

Слов'янський етногенез. Давні слов'яни і українці-руси. Письмові свідчення про антів, венедів, склавів. Фінно-угри – північно-східні сусіди давніх слов'ян. Велике слов'янське розселення III-VI ст. Легенда В. Путіна про «Один народ: українці, росіяни, білоруси». Особливості формування білоруського етносу. Цивілізаційні контакти українців-русів з античним світом, Римською імперією.

Тема 2. Кисворуська держава .

Державність у русів – східних слов'ян: вітчизняна чи імпортована? Сучасний стан спору

норманістів і антинорманістів. Становлення Руської імперії. Порівняння з імперією Каролінгів (Карла Великого). Приєднання до Русі фінно-угорських земель (європейські землі сучасної Російської Федерації). Процес ослов'янення сучасної центральної Росії. Цивілізаційні впливи норманнів, Хозарського каганату і Візантії на східних слов'ян. Християнізація Русі. Особливості християнізації фінно-угорських окраїн Русі та її цивілізаційні наслідки. Поширення християнських цінностей. Історичне значення Русі-України.

Формування місцевих князівських династій. Розпад Руської держави. Володимиро-Суздальське князівство і початок формування на його основі московської держави. Погром Андрієм Боголюбським 1169 р. Києва – вихід на політичну арену слов'янізованих фінно-угрів (так званих «великоросів»). Галицько-Волинське князівство («держава Романовичів») кінця XII – середини XIII ст. Королівство Руське середини XIII–XIV ст.

Міждержавні зв'язки Русі і Візантії, договори про мир і дружбу. Стосунки Русі з народами Сходу, Північної і Західної Європи. Зовнішня політика Данила Галицького та його наступників. Монголо-татарська навала. Феномен Олександра Невського і Данила Галицького. Героїзація в РФ Олександра Невського і причини цього явища.

Тема 3. Формування української народності.

Поняття народності, етносу, нації. Питання про так звану давньоруську народність. Критика Погодінської теорії походження українського і російського народів. Формування особливостей української мови. Походження назв «Русь», «Україна». Походження і зміст термінів «Україна-Русь», «Малоросія», «Новоросія». Поява і укріплення назв «Україна» в якості етноніму. Критика міфологеми «Москва – третій Рим». Характеристика основних ознак української народності. Антропологічна характеристика. Традиційний господарський уклад. Громадські традиції. Обрядовість. Мова. Психологічний тип. Самосвідомість. Походження і семантика української національної символіки.

Тема 4. Українські землі як поле колонізаційних проектів.

Руські землі у складі сусідніх держав. Інкorporація руських удільних князівств до складу Великого князівства Литовського. Литовсько-Руська Держава. Політика великих литовських князів та Польського королівства на українських землях. Кревська та Люблінська унії. Експансія Кримського ханства на українські землі. Європейські тенденції у суспільно-політичному та соціально-економічному розвитку України литовсько-польського періоду (кріпацтво, магдебурзьке право, середньовічні цехи). Включення українських земель в загальноєвропейський історико-культурний процес. Експансія Московії на українські землі у XV - першій половині XVII ст.: війни за «київську спадщину».

Козацька революція середини XVII ст. і війна за суверенітет козацької держави другої половини XVII ст. Внутрішньополітичне становище України, боротьба старшинських угруповань за владу. Руїна. Наростання внутрішніх суперечностей в українському суспільстві. Соціальна демагогія російського уряду. І. Виговський та його політика. Московсько-українська війна 1658-1659 рр. Гадяцька угода 1658 р. Розгром російського війська під Конотопом.

Розкол Гетьманщини. Чорна рада 1663 р. Варшава, Москва і Стамбул у боротьбі за Україну. 1657-1665 рр. «Вічний мир» 1686 р. Остаточне закріплення розчленування України. Війна Івана Мазепи за незалежність 1708-1709 рр. Знищення Батурина. Міф про зраду І. Мазепи. Як Московія стала Росією? Визвольний похід П. Орлика 1711 р. Пошуки мазепинцями міжнародних комбінацій для визволення України. Західна Європа та Гетьманщина в середині XVII-XVIII ст.

Змістовий модуль 2. Українські землі у складі Російської і Австро-Угорської імперій (XVIII – початок XX ст.).

Тема 5. Формування українського територіального простору.

Історичні віхи Слобідської України: XVII - XVIII ст.: заселення, адміністративний устрій, управління. Ліквідація козацьких полків на Слобідській Україні. Утворення намісництв. Ліквіда-

Ліквідація царизмом залишків старшинсько-козацького самоврядування в Україні. Обмеження влади лівобережних гетьманів. Зміцнення позицій російських воєвод. Статус Запорожжя. Ліквідація Запорозької Січі. Соціальна еволюція козацької верстви. Козацтво на Півдні України. Скасування гетьманства в Україні. Остаточна ліквідація козацької системи управління і козацького війська. Український шляхетський автономізм. Місія Василя Капніста.

Приєднання Північного Причорномор'я, Приазов'я і Криму до Російської держави. Утворення Новоросійської губернії. Колонізація Південної України. Спростування російського історичного міфу про «Новоросію» як російську територію. «Новоросія» без «новоросів». Розвінчання міфу про те, що Крим – це «ісконно русская земля».

Між суспільством і державою: православна церква в Україні наприкінці XVII - у XVIII ст. Підпорядкування української церкви Московській патріархії. Одержавлення церкви і соціальна закритість духовної верстви. Розподіли Польщі. Приєднання Правобережної України до Російської держави. Ліквідація уніатської церкви на Правобережній Україні (1839 р.) і Підляшші (1875 р.).

Захоплення Галичини і Буковини Австрією при розподілах Польщі. Проведення в Австрії загальноімперських реформ у 70-х – 80-х рр. XVIII ст. Запровадження австрійської централізованої системи управління на західноукраїнських землях. Зменшення ролі самоврядування у містах. Введення нової системи титулів і звань. Колоніальний характер соціально-економічного розвитку на цих землях. Усунення обмежень і дискримінації некатолицьких конфесій, послаблення монополії католицької церкви. Створення Галицької митрополії греко-католицької церкви (1807 р.).

Тема 6. Українські землі під час «Весни народів».

«Весна народів» у Європі й українські землі Австрійської та і Російської імперій у цей час. Українське національне відродження XIX ст.: сутність, передумови, періодизація, регіональні особливості. Український визвольний рух у контексті загального «слов'янського пробудження». Суспільно-політичне життя на території Західної України. «Руська трійця». Галичина – український П'ємонт. Громадсько-політична сутність «москвофілів» та «народовців». Особливості українського «довгого XIX століття». «Історія Русів». Громадсько-політичні рухи на Наддніпрянській Україні першої чверті XIX ст.: масонство, декабристи. Українське питання у їх діяльності. Кирило-Мефодіївське братство – перше політичне товариство українофілів, його склад та програмові документи. Місце України в програмних документах Кирило-Мефодіївців. Значення творчої та громадської діяльності Т. Шевченка для українського національного відродження. Виникнення українських громад, їх діяльність. Діяльність М. Драгоманова. Братство Тарасівців. Політизація українського національного руху наприкінці XIX ст. Проект української держави в програмних документах українських політичних партій Західної України та Наддніпрянщини: автономістична та самостійницька перспектива. Порівняльна характеристика економічного розвитку українських земель у складі Російської та Австрійської імперій у дореформений період. Реформи та їх наслідки. Колоніальний характер економічної політики в Україні. Роль закордонного капіталу в економічному розвитку України. Україна у світовій економіці.

Тема 7. Національне відродження на Наддніпрянщині на початку XX ст.

Самостійницька й автономістська течії в національному русі. М. Міхновський та його «Самостійна Україна» (1900 р.). Поява першої української політичної партії на Наддніпрянщині – Революційної української партії (РУП) на початку 1900 р. Заснування Української соціалістичної партії (1900 р.). Створення Української народної партії (1902 р.). Поява української партії ліберально-демократичного напрямку – Української демократичної партії (УДП) восени 1904 р. У 1903-1904 рр. виникнення перших гуртків соціалістів революціонерів.

Українське питання в революції 1905–1907 рр. Створення Української радикальної партії (УРП) восени 1905 р. Злиття УДП та УРП та створення Української демократично-радикальної партії (УДРП) на кінець 1905 р. Створення соціал-демократичного союзу (УСДС) – «Спілки» на початку 1905 р. Створення Української соціал-демократичної робітничої партії (УСДРП) у грудні 1905 р. Есерівські гуртки зробили спробу створити Українську партію соціалістів-революціонерів (УПСР) у 1906-1907 р.

Українське питання в російських Державних думах. Українська думська громада. Наступ великодержавного шовінізму в період реакції 1907–1914 рр. Виникнення міжпартійного блоку національних партій – «Товариства українських поступовців» (1908 р.). Українське церковне відродження. Розповсюдження вільнодумства. Боротьба за можливість друкувати українською мовою переклади Священного Писання.

Змістовий модуль 3. Становлення української державності у ХХ ст.

Тема 8. Українське державотворення під час Першої світової війни і революційної доби (1917–1921).

Україна і Перша світова війна. Національно-визвольний рух в умовах війни. Поширення гасла української автономії та незалежності. Самостійницькі настрої у роки Першої світової війни. Спілка визволення України. Українські січові стрільці. Д. Донцов. Спростування російського міфу про український рух як польську, австрійську, німецьку інтриги.

Лютнева демократична революція 1917 р. Політичне становище в Україні після повалення царизму. Причини Української національної революції (1917–1921 рр.). Утворення Української Центральної Ради, її соціальна база, програма. Соціалістичний та консервативні проекти української державності. Універсали ЦР (з I по III). Проголошення Української народної республіки (УНР). Українські збройні сили доби революції. Перша українсько-російська війна. Виникнення в Україні радянського уряду. Курс більшовиків на утворення радянських сепаратистських республік.

IV Універсал и проголошення державної незалежності УНР. Держава часів гетьманату П. Скоропадського. Розбудова української церкви. Питання державних кордонів. Утворення Директорії. Падіння гетьманського режиму. Відновлення УНР. С. Петлюра. Акт злуки ЗУНР і УНР. Війна ЗУНР з Польщею.

Друга фаза радянсько-української війни. Встановлення більшовицького режиму. Ревкоми. «Диктатура пролетаріату». «Воєнний комунізм». «Червоний терор». Денікінський режим в Україні. Селянський повстанський рух. Повернення більшовицької влади. Путінська фальсифікація про створення В. Леніним Української РСР та насильне включення до неї т. зв. «Новоросії». Квадрержава УРСР.

Тема 9. Боротьба з тоталітарними режимами.

Спротив російському централізму. Система реальної влади в Україні. РКП(б) і КП(б)У та формування ними органів партійно-державного керівництва. Знищення «націонал-комуністів», обмеження української автономії, посилення антицерковної політики. Політика коренізації, її особливості і наслідки. Досягнення і прорахунки українізації. М. Хвильовий та його гало «Геть від Москви». Ставлення тоталітарного режиму до українського відродження 20-х рр.

Зміни в системі тоталітарного політичного режиму в кінці 20-х – 30-ті рр. Боротьба влади в Україні проти колишніх боротьбистів. Утвердження одноособової диктатури Й. В. Сталіна. «Шкідництво» в сфері освіти. «Викриття» в Україні з 1930 по 1941 р. більше як 100 різного роду «центрів», «блоків», «організацій».

Український визвольний руху боротьбі з нацистським і радянським режимами. Дві течії руху опору в Україні. Радянське підпілля і партизанський рух. Створення Центрального штабу партизанського руху (травень 1942 р.) і штабу партизанського руху в Україні (липень 1942 р.).

Національно-визвольний рух опору на чолі з ОУН прагнув до відродження незалежної української держави. Три гілки цього руху. Формування Української повстанської армії (УПА) (жовтень 1942 р.). Створення Української Головної Визвольної Ради (УГВР) – першого уряду самостійницького підпілля (липень 1944 р.). Українці в збройних силах країн антигітлерівської коаліції. Українці у військових формуваннях держав Об'єднаних Націй.

Тема 10. Боротьба за незалежність під час «Холодної війни»

Становлення післявоєнних кордонів України. Приєднання Криму до складу УРСР. Московський міф про створення Й. Сталіним сучасної України. Масове переселення українців з

Польщі та поляків з України у 1944-1947 рр. Післявоєнна русифікація України. Донбас та Південь України. Русифікація освіти, у т.ч. вищої школи.

Українська політична антирадянська еміграція. Боротьба УПА проти радянського тоталітаризму у післявоєнні роки. Спільні акції українських та польських націоналістів. Українці – учасники та організатори повстань у таборах ГУЛАГу. Рух шестидесятників. Антибільшовицький блок народів.

Українські підпільні антирадянські організації. Левко Лук'яненко. Правозахисники та дисиденти. Справа історика Валентина Мороза. Василь Стус. Операція КДБ «Блок» проти української інтелігенції. Спецслужби СРСР проти українського дисидентського руху. Українська Гельсінська спілка. Боротьба за повернення кримських татар. Генерал Петро Григоренко. Русифікація в Україні й боротьба за збереження української мови. Микола Береславський.

Тема 11. Від кризи радянської системи до української незалежності.

Криза радянської системи. Святкування 500-річчя козацтва. Культурницький спротив: фестиваль «Червона Рута». Багатопартійна система в Україні. Народний рух України. Вячеслав Чорновіл. Українська республіканська партія. Українські парамілітарні організації. Зиновій Красівський. Анатолій Лупиніс. Декларація про державний суверенітет України. Вуличні протести. Страйки шахтарів. Революція на граніті. Спілка української незалежної молоді. ДКНС. Українці на барикадах Москви. Проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня. Розпад СРСР.

Змістовий модуль 4. Незалежна Україна

Тема 12. Становлення української незалежної держави.

Міжнародне визнання незалежної української держави. Створення Збройних сил. Президент Леонід Кравчук. Спроби реанімувати СРСР через оновлений Союзний договір. Союз незалежних держав. Кримська криза та загроза сепаратизму. Російська присутність у Криму як фактор політичної нестабільності. Українські аргонавти: участь добровольчих підрозділів у воєнних кампаніях в Придністров'ї та на Кавказі. Дмитро Корчинський. Ігор Мазур. Дестабілізація політичного простору України. «Кольчужна» криза. Леонід Кучма. Поглиблення російських впливів на вище керівництво України. Віктор Ющенко. Юлія Тимошенко. Помаранчева революція. Боротьба за історичну пам'ять. «П'ята колона»: проросійські політичні партії та громадські організації. Євромайдан. Революція Гідності.

Тема 13. Україна на геополітичній шахівниці світу.

Основні тенденції соціально-економічного та культурного розвитку України на зламі ХХ-ХХІ ст. Демографічні виклики. Українська діаспора. Геополітичне становище України на сучасному етапі. Діяльність в рамках ООН. Курс на європейську інтеграцію. Створення зони вільної торгівлі. Україна – НАТО. ГУУАМ. Рада Європи. Організація з безпеки та співробітництва в Європі. Парламентська асамблея ради Європи. Томос про автокефалію. Спроби Росії реанімувати СРСР: ЄС та ЄП. Паралельний шлях: проект-Інтермаріум. Балто-Чорноморська вісь. Угода про асоціацію з ЄС. Україна – кандидат до ЄС.

Тема 14. Російсько-українська війна.

Участь російських спецслужб в подіях Революції Гідності. Окупація та анексія Автономної республіки Крим. Гаряча фаза гібридної війни (2014- 2015 рр.). Бої за Іловайськ, Дебальцеве й Донецький аеропорт. Участь регулярних підрозділів ЗС РФ у війні на Донеччині та Луганщині. Мінський протокол. Нормандський формат. Боротьба України з російською агресією на міжнародній арені. Нова українська армія. Добровольчі батальйони. Волонтерський рух.

Повномасштабне вторгнення Росії. Людський вимір війни: злочини російських військових проти цивільних громадян та військовополонених. Тотальне знищення міст й інших населених пунктів в Україні. Рашизм. Оборона України. Бої за Київ та Північ України. Трагедія південних областей. Оборона Харкова. Окупаційний російський режим й проблема колабораціонізму.

Втрати культурно-історичної спадщини України. Оборона Маріуполя. Бої на Донецькому й Луганському напрямках. Україна і світ у боротьбі проти рашизму.

4. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття /роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	2	3	4	5
Лекція 1	Тема. Україна у I тис. до н. е. – перших століттях н. е	2	...	щотижня
Семінарське заняття 1	Тема. Русь-Україна на арені середньовічної Європи	2		щотижня
Лекція 2	Тема. Київоруська держава	2	...	щотижня
Семінарське заняття 2	Тема. Литовсько-польський період в історії України	2		щотижня
Лекція 3	Тема. Формування української народності	2	...	щотижня
Семінарське заняття 3	Тема. Козацька революція сер. XVII ст.	2		щотижня
Лекція 4	Тема. Українські землі як поле колонізаційних проєктів	2	...	щотижня
Семінарське заняття 4	Тема. Доба Руїни	2		щотижня
Лекція 5	Тема. Формування українського територіального простору	2	...	щотижня
Семінарське заняття 5	Тема. Міф про «Новоросію»	2		щотижня
Лекція 6	Тема. Українські землі під час «Весни народів»	2	...	щотижня
Семінарське заняття 6	Тема. Суспільно-політичні рухи на Наддніпрянщині у XIX ст.	2		щотижня
Лекція 7	Тема. Національне відродження на Наддніпрянщині на поч. XX ст.	2	...	щотижня
Семінарське заняття 7	Тема. Політичні процеси на Західноукраїнських землях у др. пол. XIX ст.	2		щотижня
Лекція 8	Тема. Українське державотворення доби революції (1917-1921 рр.)	4	...	щотижня
Семінарське заняття 8	Тема. Українська революція 1917-1921 рр.	4		щотижня
Лекція 9	Тема. Боротьба з тоталітарними режимами	2	...	щотижня
Семінарське заняття 9	Тема. Голодомори в Україні	2		щотижня

Лекція 10	Тема. Боротьба за незалежність під час «Холодної війни»	2	...	щотижня
Семінарське заняття 10	Тема. Український визвольний рух середини – другої половини ХХ ст.	2		щотижня
Лекція 11	Тема. Від кризи радянської системи до української незалежності	2	...	щотижня
Семінарське заняття 11	Тема. Отримання незалежності України	2		щотижня
Лекція 12	Тема. Становлення української держави	2	...	щотижня
Семінарське заняття 12	Тема. Україна в посттоталітарному просторі	2		щотижня
Лекція 13	Тема. Україна на геополітичній шахівниці світу	2	...	щотижня
Семінарське заняття 13	Тема. Гібридна російсько-українська війна (2014-2022 рр.).	2		щотижня
Лекція 14	Тема. Російсько-українська війна	2	...	щотижня
Семінарське заняття 14	Тема. Повномасштабне вторгнення Росії (2022-тепер. час).	2		щотижня

5. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/ роботи	Вид контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів
1	2	3	4	5
Поточний контроль				
Семінарське заняття №1	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття №2	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття №3	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття №4	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4

	задача.			
Семінарське заняття №5	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття №6	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття №7	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття №8	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття №9	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття №10	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття №11	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття №12	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття №13	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття №14	колоквіум, порівняльний аналіз, ситуаційна задача.	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	4
Семінарське заняття	колоквіум,	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в</i>	4

ке заняття №15	порівняльний аналіз, ситуаційна задача.		<i>СЕЗН ЗНУ</i>	
Усього за поточний контроль				60
Підсумковий контроль				
Екзамен	Теоретичне завдання	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	20
	Практичне завдання	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	<i>Розміщено в СЕЗН ЗНУ</i>	20
Усього за підсумковий контроль				40

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 – 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 – 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 – 84 (добре)		
D	70 – 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 – 69 (достатньо)		
FX	35 – 59 (незадовільно – з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 – 34 (незадовільно – з обов'язковим повторним курсом)		

6. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література

1. Бойко О. Д. Новітня історія України 2014–2019. Київ : Альма-матер, 2020. 160 с.
2. Грицак Я. Подолати минуле: глобальна історія України. Київ : Портал, 2021. 432 с.
3. Гуржій О., Чухліб Т. Козацька Україна. Боротьба за державу (XVI–XVII ст.). Київ : АРІЙ, 2020. 368 с.
4. Каганов Ю. О. Конструювання «радянської людини» (1953–1991) : українська версія. Запоріжжя : Інтер-М, 2019. 432 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0014701>(дата звернення: 22.08.2022).
5. Турченко Ф., Каганов Ю., Турченко Г. Історія України (1914–1945) : підручник для здобувачів навчального ступеня бакалавра. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 368 с.
6. Україна в контексті історичного розвитку Європи : підручник для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти всіх спеціальностей / С. Ю. Боева, В. Ю. Бузань, А. А. Кізлова та ін.; за ред. С. О. Костишевої. Електронні текстові дані (1 файл: 10,57 Мбайт). Київ : Арт

Додаткова:

1. Винницький М. Український Майдан, російська війна. Хроніка та аналіз Революції Гідності. 2021. Львів : Видавництво Старого Лева. 560 с.
2. Денисенко В. Формування та функціонування в Україні політичного режиму Віктора Януковича (2010–2014 рр.). Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 878 с.
3. Палій А. О. Історія України (Від княжої доби до Революції Гідності). Вид. 3-тє. Київ: К.І.С. 2017. 412 с.
4. Ричка В. М. Війна пам'ятей. Змагання за спадщину Київської Русі. Київ : Парлам. вид-во, 2021. 416 с.
5. Стяжкіна О. Рокада: чотири нариси Другої світової війни. Київ : ДУХ І ЛІТЕРА, 2020. 272 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Stiazhkina_Olena/Rokada_chotyry_narysy_z_istorii_Druhoi_svitovoi.pdf ? (дата звернення: 12.02.2022).
6. Турченко Ф. Микола Міхновський: «Одна, єдина, нероздільна, вільна, самостійна Україна...». Київ : Парламентське видавництво, 2020. 432 с.
7. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019) / НАН України, Ін-т історії України. Київ : Академперіодика, 2021. 592 с.
8. Turchenko H., Turchenko F. How the South United Ukraine (theEndoftheXVIIIth – theBeginningoftheXXthcenturies). *Skhidnoievropeiskyiiistorychnyivisnyk*. 2021. № 21. С. 31–40.

Інформаційні ресурси

1. Голодомор в Україні. 1932–1933: Каталог Інтернет-ресурсів. URL: <https://archives.gov.ua/en/>
2. Електронна бібліотека Інституту історії України НАН України – URL: [http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=S&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21FMT=brief_elib&S21ALL=\(%3C.%3EIHU%3D!%3C.%3E\)&S21SRW=dp&S21SRD=DOWN&S21STN=1&S21REF=15&S21CNR=10](http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?C21COM=S&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21FMT=brief_elib&S21ALL=(%3C.%3EIHU%3D!%3C.%3E)&S21SRW=dp&S21SRD=DOWN&S21STN=1&S21REF=15&S21CNR=10)
Арістов В. Хто насправді заснував Москву? Міфи історії середньовічної Русі. 10 запитань історіку. URL: https://www.youtube.com/watch?v=M64aAd_5wZg
Брехуненко В. Переяславська рада: 350 років рабства чи військова необхідність? 10 запитань історіку. URL: https://www.youtube.com/watch?v=k3mGvowCvAo&feature=push-sd&attr_tag=nK6sLd3Iw1zAMzZs%3A6
Галушко К. Розгром псевдоісторичної статті Путіна про українців і росіян. 10 запитань історіку. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=0tFB4XcLQM0>
Громенко С. Руйнуємо міфи російської пропаганди про Крим. 10 запитань історіку. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=lm0hZ9fG6To>
Гриневич Л. Голодомор – найстрашніший злочин комуністичної імперії. 10 запитань історіку. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=PnkYh-nL95E>
Патриляк І. Роман Шухевич: руйнуємо радянсько-російські міфи про головного командира УПА. 10 запитань історіку. URL: https://www.youtube.com/watch?v=A9U4xS853e8&feature=push-prem-sub&attr_tag=-KXq8NZM4zпа6UZb%3A6
Старченко Н. Річ Посполита. руйнуємо російсько-імперські наративи. 10 запитань історіку. URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0016851
3. Вир історії. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=tITNMAAZfxo>
4. Історична правда. URL: <https://www.istpravda.com.ua>

5. «Локальна історія». Мультимедійна онлайн-платформа про минуле та сучасне України. URL: <https://localhistory.org.ua>
6. Україна Incognita: Історичний веб-проект. URL: <http://incognita.day.kyiv.ua/>
7. Україна модерна: міжнародний інтелектуальний часопис. URL: <http://uamoderna.com/>
8. Український воєнно-історичний портал. URL: <http://www.milua.org/>
9. Читиво: електронна бібліотека. URL: <http://chtyvo.org.ua>
10. Historical content. URL: <https://historiana.eu>
11. Historians. URL: <http://www.historians.in.ua>
12. History: World war II. Портал ресурсів з історії Другої світової війни. URL: https://historylink101.com/1/world_war_II/world_war_II.htm
13. Zaporizhzhia Historical Review. URL: <https://istznu.org/index.php/journal>.

3. Структура навчальної дисципліни

Вид заняття / роботи	Назва теми	Кількість годин		Згідно з розкладом
		о/д.ф.	з.ф.	
1	2	3	4	5
Лекція 1	Тема. Назва			щотижня/ 1 раз на 2 тижні /тиждень 1
Семінарське заняття 1	Тема. Назва Перлік питань/завдань			щотижня/ 1 раз на 2 тижні /тиждень 1
Самостійна робота	Тема. Назва Питання для розгляду Завдання для виконання (зміст)			

Примітка. У разі розроблених і розміщених в СЕЗН ЗНУ методичних рекомендацій (вказівок) до практичних/семінарських/лабораторних занять, самостійної роботи, перлік питань/завдань можна НЕ подавати.

4. Види і зміст контрольних заходів

Вид заняття/ роботи	Вид контрольного заходу	Зміст контрольного заходу*	Критерії оцінювання та термін виконання*	Усього балів
1	2	3	4	5
Поточний контроль				
Семінарське заняття №1	практичні: есе, порівняльний аналіз, ситуаційна задача тощо			
Семінарське заняття №2	комплексні: контрольна робота, завдання 1 самостійної робота			
Усього за поточний контроль	4			60
Підсумковий контроль				
Залік /Екзамен	Теоретичне завдання	Питання для підготовки:		
	Практичне завдання	Зміст, вимоги до оформлення		
Усього за підсумковий контроль				40

Примітка. Кожний вид навчальної роботи (кожне завдання) має оцінюватися окремо, для кожного виду контрольного заходу мають бути розроблені критерії оцінювання (деталізація критеріїв забезпечить об'єктивне оцінювання здобувачів).

У разі розроблених і розміщених в СЕЗН ЗНУ системи накопичення балів і методичних матеріалів з підготовки до поточного та підсумкового контролю (контрольні заходи, їх зміст, критерії оцінювання) стовпчики 3-4 можна НЕ заповнювати. Зазначається: «Розміщено в СЕЗН ЗНУ».

Шкала оцінювання ЗНУ: національна та ECTS

За шкалою ECTS	За шкалою університету	За національною шкалою	
		Екзамен	Залік
A	90 - 100 (відмінно)	5 (відмінно)	Зараховано
B	85 - 89 (дуже добре)	4 (добре)	
C	75 - 84 (добре)		
D	70 - 74 (задовільно)	3 (задовільно)	
E	60 - 69 (достатньо)		
FХ	35 - 59 (незадовільно - з можливістю повторного складання)	2 (незадовільно)	Не зараховано
F	1 - 34 (незадовільно - з обов'язковим повторним курсом)		

5. Основні навчальні ресурси

Рекомендована література

Інформаційні ресурси

6. Регуляції і політики курсу

Примітка. У цьому розділі науково-педагогічний визначає все, що є важливим для нього і здобувачів під час вивчення цієї навчальної дисципліни.

Наприклад:

Відвідування занять. Регуляція пропусків.

Відвідування усіх занять є обов'язковим. У який спосіб і у які терміни здійснюється відпрацювання пропущених занять?

Політика академічної доброчесності

Які заходи перевірки на плагіат будуть вжиті викладачем? Які санкції будуть застосовані до здобувачів, що вдалися до списування, плагіату чи інших проявів недоброчесної поведінки? Проінформувати та надати приклади, як необхідно оформлювати цитування, посилатися на авторів запозичених фото, ілюстрацій тощо. Визнання результатів неформальної/інформальної освіти

Прописати процедуру врахування результатів, отриманих здобувачем за рахунок неформальної/інформальної освіти.

ДОДАТКОВА ІНФОРМАЦІЯ

ГРАФІК ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 2024-2025 н. р. доступний за адресою: <https://tinyurl.com/yckze4jd>.

НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ. Перевірка набутих студентами знань, навичок та вмінь (атестації, заліки, іспити та інші форми контролю) є невід'ємною складовою системи забезпечення якості освіти і проводиться відповідно до Положення про організацію та методику проведення поточного та підсумкового семестрового контролю навчання студентів ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9tve4lk>.

ПОВТОРНЕ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІН, ВІДРАХУВАННЯ. Наявність академічної заборгованості до 6 навчальних дисциплін (в тому числі проходження практики чи виконання курсової роботи) за результатами однієї екзаменаційної сесії є підставою для надання студенту права на повторне вивчення зазначених навчальних дисциплін. Порядок повторного вивчення визначається Положенням про порядок повторного вивчення навчальних дисциплін та повторного навчання у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9pkmmp5>. Підстави та процедури відрахування студентів, у тому числі за невиконання навчального плану, регламентуються Положенням про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yeds57la>.

ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, регламентуються Положенням про порядок і процедури вирішення конфліктних ситуацій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/57wha734>. Конфліктні ситуації, що виникають у сфері стипендіального забезпечення здобувачів вищої освіти, вирішуються стипендіальними комісіями факультетів, коледжів та університету в межах їх повноважень, відповідно до: Положення про порядок призначення і виплати академічних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/yd6bq6p9>; Положення про призначення та виплату соціальних стипендій у ЗНУ: <https://tinyurl.com/y9r5dpwh>.

ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА. Телефон довіри практичного психолога **Марті Ірини Вадимівни** (061) 228-15-84, (099) 253-78-73 (щоденно з 9 до 21).

УПОВНОВАЖЕНА ОСОБА З ПИТАНЬ ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

Запорізького національного університету: **Банах Віктор Аркадійович**

Електронна адреса: v.banakh@znu.edu.ua

Гаряча лінія: тел. (061) 227-12-76, факс 227-12-88

РІВНІ МОЖЛИВОСТІ ТА ІНКЛЮЗИВНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ. Центральні входи усіх навчальних корпусів ЗНУ обладнані пандусами для забезпечення доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення. Допомога для здійснення входу у разі потреби надається черговими охоронцями навчальних корпусів. Якщо вам потрібна спеціалізована допомога, будь ласка, зателефонуйте (061) 228-75-11 (начальник охорони). Порядок супроводу (надання допомоги) осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення у ЗНУ: <https://tinyurl.com/ydhcsagx>.

РЕСУРСИ ДЛЯ НАВЧАННЯ

НАУКОВА БІБЛОТЕКА: <http://library.znu.edu.ua>. Графік роботи абонементів: понеділок-п'ятниця з 08.00 до 16.00; вихідні дні: субота і неділя.

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАННЯ (MOODLE):

<https://moodle.znu.edu.ua>

Якщо забули пароль/логін, направте листа з темою «Забув пароль/логін» за адресою: moodle.znu@znu.edu.ua.

У листі вкажіть: прізвище, ім'я, по-батькові українською мовою; шифр групи; електронну адресу. Якщо ви вказували електронну адресу в профілі системи Moodle ЗНУ, то використовуйте посилання для відновлення паролю <https://moodle.znu.edu.ua/mod/page/view.php?id=133015>.

ЦЕНТР ІНТЕНСИВНОГО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ: <http://sites.znu.edu.ua/child-advance/>

ЦЕНТР НІМЕЦЬКОЇ МОВИ, ПАРТНЕР ГЕТЕ-ІНСТИТУТУ:

<https://www.znu.edu.ua/ukr/edu/ocznu/nim>

ШКОЛА КОНФУЦІЯ (ВИВЧЕННЯ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ):

<http://sites.znu.edu.ua/confucius>

Керівник навчально-методичного відділу

Людмила НЕСТЕРЕНКО